

Originality. Nowadays integrated teaching of Russian as a foreign language is one of the important processes in mastering language skills in higher education institutions with Azerbaijani language of instruction. It should be noted that Russian movies also play an important role here. The excerpts from these films help to quickly master the speech skills while watching.

Conclusion. Thus, the quality of teaching non-native language, including speech skills, to a greater extent depends on the correct definition of content, where the educational process comes to the fore. In this regard, various approaches to this issue are analyzed; in this process the subjects and situations of communication are paramount. The teacher should focus on the linguistic aspect and complete this work with procedural and psychological aspects. These aspects are related to the selection of knowledge, skills and skills that Azerbaijani students should master in the process of studying the Russian language.

Keywords: integrated training; methodology; skills; knowledge; formation; ability; speech activity; Russian language; occupation; education.

Одержано редакцією 10.01.2018
Прийнято до публікації 17.01.2018

УДК 373.3.02:73 (045)

МОВЧАН Валентина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

e-mail: valya_movchan_@ukr.net

Воленшчак Віталіна Леонідівна

магістр кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

e-mail: kukla_82@ukr.net

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПЛАСТИКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. Розглянуто дидактичні можливості текстильної пластики в початковій школі на уроках трудового навчання, що реалізуються завдяки фізичним і художньо-технічним властивостями штучного текстилю (капрону). Його застосування ґрунтується на доступності, простоті технічного виконання в поєднанні зі значними конструктивними можливостями. Наголошено, що текстильна пластика є засобом розв'язання низки освітніх завдань у початковій ланці загальної середньої освіти: уміння спостерігати, виявляти нескладні технологічні закономірності, аналізувати, порівнювати, формулювати припущення, гіпотези, що потребують пояснень і способів реалізації у практичній діяльності.

Ключові слова: текстильна пластика; текстиль; дидактичні можливості; уроки трудового навчання; молодші школярі; початкова школа; предметно-перетворювальна діяльність; формотворення.

Постановка проблеми. На початку третього тисячоліття пріоритетним завданням освіти стає виховання в учнів початкової школи здатності до критичного мислення, самостійного пошуку й опрацювання інформації, творчого розв'язання навчальних і побутових проблем. У Законі України «Про освіту» (2017 р.) наголошено,

що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1].

Текстиль є невід'ємним складником предметно-перетворювальної діяльності людини від найдавніших часів до сьогодення. Швидкий розвиток сучасного текстильного формотворення спонукає до дослідження різних аспектів упровадження текстильної пластики в освітній процес початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дидактичним основам організації творчої діяльності молодших школярів на уроках трудового навчання присвячені роботи О. Іонової [2], Н. Колесник [3], Т. Носаченко [4], В. Тименка [5] та інших. У дослідженнях Л. Масол [6], Н. Миропольської [7], В. Моляка [8], В. Паламарчука [9] та інших учених схарактеризована проблема творчої діяльності учнів. Проте дидактичні можливості текстильної пластики для різнобічного розвитку молодших школярів розкриті недостатньо і потребують подальшого вивчення.

Мета статті – проаналізувати дидактичні можливості текстильної пластики на уроках трудового навчання в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. У початковій школі посилюється роль завдань прикладного спрямування, оскільки вони дають можливість молодшим школярам здобувати і застосовувати знання у практичній діяльності. Заняття з текстильної пластики ґрунтуються на художньому сприйнятті, образному мисленні, технічних умінь учнів початкової школи і мають творчий характер. Виразність художнього образу засобами текстильної пластики передається формою, що доповнюється фактурою й оздобленням.

Аналіз навчальної програми для загальних середніх закладів освіти з трудового навчання (1-4 класи) [10] показує, що в 1-2-х класах передбачено вивчення властивостей і виготовлення виробів лише з таких пластичних матеріалів, як папір, пластилін, полімерна глина, глина, солоне тісто. У 3-4-х класах потенційними темами щодо занять із текстильної пластики є такі: «Аплікація з тканини», «Комбінування природних, штучних та пластичних матеріалів», «Виготовлення штучних квітів об'ємної форми», «Робота з сучасними штучними матеріалами», «Об'ємна аплікація з тканини та гудзиків», «Дизайн, оформлення та оздоблення виробів». Навчання молодших школярів текстильного формотворення передувє виготовлення плоских текстильних композицій (колажів із тканин і ниток). Під час таких занять учні вивчають властивості таких штучних матеріалів, як пластик, поролон, синтепон, синтетична вата. На уроках трудового навчання в початковій школі учні виготовляють текстильні колажі й різноманітні іграшки з ниток, шнурів, тканини.

Нині, на нашу думку, освітній процес початкової школи потребує збільшення занять із застосуванням таких сучасних штучних матеріалів, як поролон, капрон, синтепон, холофайбер. Штучні текстильні матеріали є найбільш сучасними і передовими засобами художнього формотворення. Такі матеріали допомагають молодшим школярам реалізувати художньо-образні ідеї у відповідності до сучасної епохи штучних і синтетичних матеріалів. З цього приводу слушну думку висловлює О. Кушніренко, що потреба у створенні художнього образу і втіленні його в матеріалі притаманна людині з дитинства. Від народження дитина прагне вивчати навколишнє середовище всіма органами чуття і важливо, щоб це ознайомлення було насичене позитивними емоціями. Штучне обмеження доступу дитини до нового для неї матеріалу може бути виправданим лише шкідливим впливом на її здоров'я. Якщо ж матеріал безпечний і різноманітний, він стимулює розвиток розумових здібностей дитини [11]. Сучасні текстильні матеріали надають учням широкий спектр тактильних відчуттів.

Наголошуючи на перевагах текстильних матеріалів у сучасному мистецтві З. Чегусова зазначає, що художній текстиль нині, завдяки його пошуковому характеру, зберігає лідерство серед інших видів професійного декоративного мистецтва і є барометром найсучасніших тенденцій у візуальному мистецтві України, а також – пульсом життя нашого суспільства [12].

Для ознайомлення з пластичними властивостями текстильних штучних матеріалів ми пропонуємо застосовувати такі матеріали, як капрон (вторинний капрон), синтепон, холофайбер, синтетичні тканини. Пластичні характеристики матеріалу синтетичних текстильних матеріалів (вторинного капрону) дають можливість формування скульптури обличчя, ручок, ніжок ляльки або тваринки. Саме капрон дозволяє створити мімічні зморшки, передати вираз обличчя, настрої і характер персонажу. Створювана іграшка може бути усміхненою, сумною, веселою або мати ображений вираз обличчя.

Виготовлення іграшки власними руками з нетрадиційних матеріалів (вторинного капрону), розвиває технічні навички, фантазію, образне мислення. Голки, нитки, ножиці, дріт, клей, вторинний капрон, синтепон, клаптики кольорової тканини – ось, що знадобиться для виготовлення різноманітних виробів засобами сучасної текстильної пластики. Кожному типу композиційної побудови твору в техніці текстильної пластики відповідає визначена система понять, прийомів, методів формотворення. Система понять, техніка і технологія трансформуються залежно від творчого задуму і рівня сформованості вмінь молодших школярів. Оздоблення й кольорове вирішення композиції є засобом самовираження молодших школярів.

Першим етапом у розв'язанні практичних завдань засобами текстильної пластики має бути ознайомлення учнів із різними видами і властивостями текстилю. Також слід приділити увагу вправам, що сприяють оволодінню такими навичками, як робота з ножицями і голкою, охайності вирізування і шиття. У подальшому варто ознайомити молодших школярів із різними техніками художнього проектування з текстилю та особливостями оздоблення. Такі завдання сприяють усвідомленій предметно-перетворювальній діяльності й розвитку творчої уяви.

Важливим завданням уроків трудового навчання у початковій школі є формування проектно-перетворювальної компетентності молодших школярів. Текстильна пластика базується на засадах об'ємно-просторового моделювання й конструювання в узгодженні з пластичними властивостями текстилю. Естетичне вирішення виробу сприяє створенню його цілісності, узгодженості за формою, масштабом, кольором, стильовими характеристиками. Власноруч конструюючи елементарні об'ємно-просторові композиції, учні початкової школи опановують принципи просторової трансформації площини в об'ємну форму. Також можливості текстильної пластики дозволяють молодшим школярам експериментувати з комбінуванням різних матеріалів, технік і способів оздоблення. Текстильне формотворення синтезує в собі різні художні техніки.

Також, варто зазначити переваги виготовлення і застосування виробів із вторинного капрону:

доступність матеріалу – використання вторинного капрону, дає змогу створювати вироби не залежно від матеріального стану сім'ї. Матеріал (капронові колготи) є пружним, міцним, тактильно приємним, пластичним, легко трансформуються, володіє не обмеженими художніми можливостями для створення іграшок із капрону, що дає змогу втілювати фантазії та творчі ідеї;

застосування в освітньому процесі початкової школи – на уроках з «Української мови», «Літературного читання», «Я у світі» можна пропонувати скласти розповідь, вірш, написати оповідання про пригоди власноруч створеної текстильної іграшки.

Молодші школярі з радістю описують свій неймовірний, індивідуальний виріб. Таке стимулювання фантазії, підсилюється наявним виробом, створеним власноруч. На уроках «Математики» об'ємні текстильні вироби, що створені всім класом, допоможуть засвоїти знання з додавання й віднімання, а також при розв'язанні сюжетних задач. Допоможе така іграшка і при складанні діалогів на уроках іноземної мови;

психологічний аспект – виготовлені молодшими школярами текстильні вироби викликають позитивні відчуття та емоції. Їх можна застосовувати в арт-терапії та ігротерапії. Ляльки та іграшки, не випадково, є природним і незамінним атрибутом дитинства. Ляльки стають зручним посередником між дитячим і дорослим світом: в іграх із ними дитина вчиться базовим соціальним взаємодіям, відпрацьовує комунікативні навички і нові для себе соціальні ролі. У той самий час, ляльковий світ є своєрідною проекцією реального світу таким, яким його бачить сама дитина. Цей аспект дозволяє спостерігати і, за необхідності, коригувати дитяче сприйняття.

Як бачимо, мета занять із текстильної пласти – навчити молодших школярів розуміти можливості формотворення за допомогою текстилю, аналізувати і робити висновки з досвіду роботи, формувати предметно-перетворювальну компетентність, що ґрунтується на власних думках, знаннях і досвіді діяльності, прогнозувати наслідки прийняття нестандартних рішень, усвідомлювати систему загальнолюдських цінностей через пізнання національної і світової культури. Доцільними будуть практичні завдання, що пропонуються для ознайомлення з пластичними можливостями текстилю: рельєфні композиції (колажі) з акцентом на засобах виразності матеріалу і його пластичних характеристиках: ажурності, фактурі, текстурі, пластичності. Такого типу завдання сприяють творчій самореалізації особистості, дарують радість творчого пошуку.

Заняття текстильною пластикою на уроках трудового навчання в початковій школі сприяють різнобічному розвитку: застосуванню знань на практиці, удосконаленню володіння технічними навичками роботи з текстильними матеріалами, уміння втілювати творчі задуми в матеріалі. Учні з радістю виконують різноманітні завдання засобами текстильної пластики, що формують фантазію і просторову уяву, уміння аналізувати малюнок за зразком і розвивають охайність, координацію рухів, окомір, точність, дрібні м'язи рук. Також заняття текстильною пластикою на уроках трудового навчання в початковій ланці освіти є засобом розв'язання низки освітніх завдань: уміння спостерігати, виявляти нескладні технологічні закономірності, аналізувати, порівнювати, формулювати припущення, що потребують пояснень і способів реалізації у практичній діяльності, уміння самовиражатися у творчій діяльності.

Основними методами навчання, завдяки яким відбувається формування предметно-перетворювальної компетентності молодших школярів, є демонстрація способів побудови об'ємних текстильних виробів, вивчення елементів графічної мови й умовних позначень, виконання різнорівневих вправ і практико-технологічних завдань. На заняттях із текстильної практики варто поєднувати новизну і традиції українського текстильного формотворення. Процес формування проектно-перетворювальної компетентності молодших школярів засобами текстильної пластики має бути системним і неперервним, лише тоді він забезпечуватиме цілісність знань і вмінь, широке їх застосування в реальному житті.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, дидактичні можливості текстильної пластики в початковій школі на уроках трудового навчання завдячують технічним властивостям сучасних текстильних матеріалів. Застосування текстилю на уроках трудового навчання ґрунтується на доступності, простоті технічного виконання в поєднанні зі значними конструктивно-пластичними можливостями. Досвід практичної діяльності з широким спектром сучасних текстильних матеріалів, вивчення їх художньо-пластичних властивостей є одним із

компонентів сучасного освітнього процесу початкової ланки освіти. Текстильна пластика в початковій школі є універсальним засобом розвитку в учнів розумових і творчих здібностей, естетичного смаку, інтересу до світового й українського мистецтва, набуття досвіду предметно-перетворювальної діяльності.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні шляхів формування загальнокультурної компетентності молодших школярів засобами традиційного українського текстильного формотворення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Іонова О. М. Всебічний розвиток молодших школярів засобами навчання мистецтва оригамі / О. М. Іонова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 19 (254). – Ч. I. – С. 36–42.
3. Колесник Н. Є. Методичні аспекти впровадження у початковій школі компетентнісного підходу у процесі трудового навчання / Н. Є. Колесник // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2014. – Випуск 6 (78). – С. 118–123.
4. Носаченко Т. Формування у студентів дизайнерських умінь засобами паперопластики / Т. Носаченко // Рідна школа. – 2012. – №11 (листопад). – С. 56–59.
5. Тименко В. П. Теоретичні і методичні основи формування конструктивних умінь в учнів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Володимир Петрович Тименко ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ, 2010. – 520 с.
6. Методика трудового навчання : технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти : метод. посіб. / В. П. Тименко, В. В. Вдовченко ; АПН України, Ін-т обдарованої дитини. – Київ : Інформаційні системи, 2009. – 332 с.
7. Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі / Л. Масол. – Харків : Ранок, 2006. – 255 с.
8. Миропольська Н. Уроки художньо-естетичного циклу в школі : навчання і виховання : навч. посіб. / Н. Миропольська, С. Ничкало, В. Рагозіна та інші. – Тернопіль : Богдан, 2006. – 240 с.
9. Моляко В. А. Психологія рішення школьниками творчих задач / В. А. Моляко. – Київ : Рад. школа, 1983. – 94 с.
10. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала? : [посібник для вчителів] / В. Ф. Паламарчук ; Інститут педагогіки АПН України. – Київ : Товариство «Знання», 1999. – 112 с.
11. Навчальні програми для початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>. – Дата звернення 25.01.2018.
12. Кушніренко О. Модернізація змісту підготовки майбутніх учителів декоративно-ужиткового мистецтва / О. Кушніренко. // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2010. – Вип. 2. – С. 95–100.
13. Чегусова З. Арт-текстиль: переживання простору [Електронний ресурс] / Зоя Чегусова. – [Цит. 2013, 27 грудня]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/art-tekstil-perezhivannya-prostoru>.

References:

1. *The law of Ukraine «On education»*. (2017). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukr.)
2. Ionova, O. M. (2012). Comprehensive development of junior schoolchildren by means of art education origami. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka (Herald of the Taras Shevchenko National University)*, 19 (254), Part. 1, 36–42 (in Ukr.)
3. Kolesnyk, N. Je. (2014). Methodical aspects of introduction of a competent approach in the process of labor training in elementary school. *Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnogo universytetu. Pedagogichni nauky. (Bulletin of Zhytomyr State University. Pedagogical sciences)*, 6 (78), 118–123 (in Ukr.)
4. Nosachenko T. (2012) Formation in students of design skills by means of paper-plastic. *Ridna shkola. (Native school)*, 11, 56–59 (in Ukr.)
5. Tymenko, V. P., & Vdovchenko, V. V. (2009). Theoretical foundations and empirical experience of initial design education. *Kyiv: Information systems* (in Ukr.)
6. Masol, L. (2006). Methodology for teaching arts in primary school *Kharkiv: Morning* (in Ukr.)
7. Myropol's'ka, N., Nychkalo, S., & Rahozina, V. et al. (2006). Lessons of the artistic and aesthetic cycle in the school: training and education: teach. manual. *Ternopil': Bogdan* (in Ukr.)
8. Molyako, V. A. (1983). Psychology of solving schoolchildren's creative tasks. *Kyiv: Soviet school* (in Russ.)

9. Palamarchuk, V. F. (1999) How to grow intellectuals? Kiev: Society «Knowledge» (in Ukr.)
10. *Primary school curriculum* (2017). Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>. (in Ukr.)
11. Kushnirenko, O. (2010). Modernization of the content of the training of future teachers of arts and crafts *Pedagoghichni nauky (Pedagogical sciences)* Poltava: PNPU imeni V. Gh. Korolenka, 2, 95–100 (in Ukr.)
12. Cheghusova Z. (2013). Art Textiles: The Experience of Space. Retrieved December 27, 2013. Retrieved from <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/art-tekstil-perezhivannya-prostoru>. (in Ukr.)

Abstract. *MOVCHAN Valentina Ivanivna, VOLENSHCHAK Vitalina Leonidivna. Didactic possibilities of textile plastic on the lessons of labor training at primary school.*

Introduction. *From the ancient times to the present textile has been an integral part of subject-transforming activity of human. The rapid development of modern textile forms encourages studying various aspects of the implementation of textile plastics into the educational process of the initial level of education.*

Purpose. *To analyze the didactic possibilities of textile plastics at the lessons of labor training at elementary school.*

Results. *The educational process at the elementary school requires increasing occupations with the use of modern artificial materials such as foam rubber, kapron, sintepon, holofiber. Artificial textile materials are the most modern and advanced means of artistic form making. Such materials help younger students to implement artistic ideas in accordance with the modern era of artificial and synthetic materials. Modern textile materials provide students with a wide range of tactile sensations.*

Each type of compositional construction of a work in the technique of textile plastics corresponds to a certain system of concepts, techniques, and methods of form making. The system of concepts, technology and technique transform depending on the creative idea and the level of formation of skills of junior pupils. Decoration and color solution of the composition are means of self-expression of junior pupils.

Originality. *Textile plastic is based on the principles of the three-dimensional modeling and design in coordination with the plastic qualities of textile. Aestheticism of the product contributes to its integrity, consistency in form, scale, color, stylistic characteristics. By constructing elemental volumetric and spatial compositions, elementary school pupils learn the principles of spatial transformation of plane from into volumetric form. Also, the possibilities of textile plastic allow junior students to experiment with the combination of different materials, techniques and methods of decoration. Textile shape making synthesizes various artistic techniques.*

Practices of textile plastic during the lessons of labor training at elementary school contribute to diversified development: applying knowledge in practice, improving the skills of working with textile materials, the ability to embody creative ideas in the material. Pupils enthusiastically perform various tasks by means of textile plastics that form fantasy and spatial imagination, the ability to analyze the pattern on the model and develop preciseness, coordination of movements, precision, ability to judge by eye, small hand muscles.

Also, the use of textile plastics in the lessons of labor training at the primary school is a mean of solving a number of educational tasks: the ability to observe, identify simple technological patterns, analyze, compare, and formulate assumptions that require explanations and methods of implementation in practice, the ability to express themselves in creative activities.

Conclusion. *Didactic possibilities of textile plastics at elementary school during the lessons of labor training are due to the technical properties of modern textile materials. The experience of practical activities with a wide range of modern textile materials, studying their artistic and plastic properties is one of the components of the modern educational process of the initial level of education. Textile plastic at elementary school is a cross functional mean of developing pupils' intellectual and creative abilities, aesthetic taste, interest to world and Ukrainian art, gaining experience in subject-transforming activity.*

Key words: *textile plastic; didactic possibilities; lessons of labor training; junior pupils; primary school; subject-transforming activity; form making.*

*Одержано редакцією 16.01.2018
Прийнято до публікації 19.01.2018*